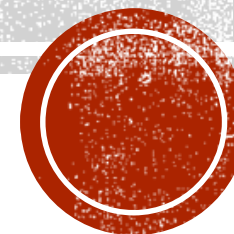

ההבדלים בין לקות
למיידה לקושי למיידה
האבחון - הראשוני

נהיר בר אושר

מכללת אחווה

מהו אבחון

תפקיד

אבחון
קשב

אבחון
דינמי

אבחון תפקידו לבדוק את מכלול הקשיים הלימודיים והפסיכולוגיים של התלמיד. האבחון הפסיכו-דידקטי הקביל היום במשרד החינוך, כולל מספר רב של מבחנים הבודקים את מכלול קשייו הפסיכולוגיים והרגשיים של הילד.

בראשיתו הוא בודק את רמת ה

IQ

בכדי לשלול קושי תפקודי הנובע מפיגור

פסיכו
דידקטי

דידקטי

נוירו
פסיכולוגי

אבחון פסיכודיקטישם התלמיד - מספר זהות -

תאריך לידה - 27.5.1998

תאריך האבחון - 26.8.2012

תלמיד כתיב טי - "מיפנה".

כתובת - טלפון -

שם הבודקת- ניצן מנר, פסיכולוגית שיקומית

מומחית ומדריכה.

מטרה - הערכה כוללת של יכולות למידה ולקריאת למידה על מנת לראות במה אפשר לעזור לו. שאלו למד בכתה מקדמת בבית ספר תל"י והיום עומד לפני כניסה ללימודים ב"מיפנה". לאורך כל השנים האחרונות היו קשיים התנהגותיים ורגשיים. המשפחה ושל היו מטופלים בתחנה לבריאות הנפש ב"אחיש", אך ללא התקדמות. לדברי די"ר זאווי, הפסיכיאטרית שמלווה אותו, לא ברור מה יעזור לו אבל יש דיווח על אלימות בצד התכנסות וניסיון לפגוע בעצמו. הוא עבר מבחן TOVA שנמצא לקוי אך היה חשש לתת לו ריטלין לאור הנטיות לדכאון. הנוירולוגית לא המליצה על ריטלין לדברי ההורים. ב-2007 הוא עבר אבחון שמצא קשיים לימודיים והתפרצויות סביב תיסכולים לימודיים. הומלץ על כתיב קטנה וטיפול פרטני. שאלו הגיע לאבחון מחודש על מנת לראות איך אפשר לעזור לו.

מבחנים

Rey's AVLT, No Cancelling, CTMT, WISC.4.HEB., מבחן יהלום (רודיל ודנקלה) Rey's, COMPLEX Fig, מבחן הופר (HVOT) לארגון תפישתי, מ"ם של גלנץ, סטנפורד בינה מהדורה 4, מבחן D2 של בריקנקמפ וזילמר, מבחן שטף מילולי (גיתית קווה) מבחן זכירת סיפורים (CMS), מהירות חישובים (וודקוק גיונסון) מבחן ה-10, תרגילי חשבון (שערי צדק) מבחן סינון בחשבון (קידרון ואברהמי), דגימה מתוך שאלון בגרות בלשון (טובה זבידה), מבחני שיום מהיר (אי - תי, מסלוי"ל), מודעות פונולוגית (שלם לחמן), פענוח פונולוגי (שני בן דרור, מסלוי"ל) מבחני קריאה והבנת נקרא בעל פה בעברית (מסלוי"ל, "הלימודיה", אסתר טוב לי), מבחני כתיבה והבנת נקרא בכתב בעברית (מסלוי"ל, "הלימודיה", אסתר טוב לי), מבחני קריאה כתיבה והבנה באנגלית ("הלימודיה", רנתסי ואלחורי, שני בן דרור), ציורים, T.A.T.

שם הילד/ה: _____ שם ההורה / אפטרופוס: _____
 מין: _____ כיתה: _____ יד דומיננטית: _____ מקום הבדיקה: _____
 שם בית הספר: _____ שם הבודק/ת: _____

תצפית התנהגותית

הגורם המפנה / סיבת ההפניה / תלונה עיקרית

שפה (האם עברית היא שפת האם של הנבדק, במידה ולא, יש לציין את רמת השליטה בשפה)

הופעה (פיזית)

בעיות יזואליות / אודיטריות / מוטוריות (האם הבעיות תוקנו, למשל באמצעות משקפיים, מכשיר שמיעה וכד'?)

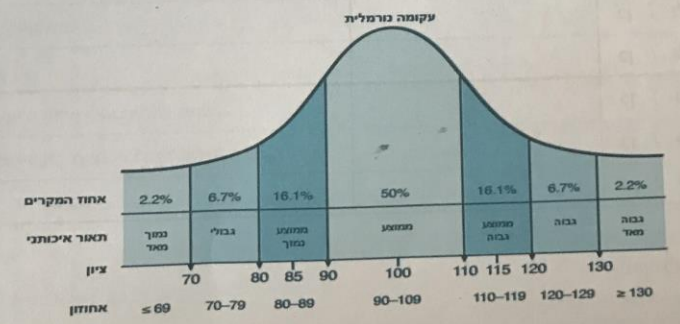
קשב וריכוז (לדוגמא: נורמלי, היפראקטיבי, מצליח / לא מצליח להישאר ישוב)

עמדה לגבי הבדיקה (לדוגמא: יצירת קשר, להיטות לדבר, הרגלי עבודה, מידת עניין, מוטיבציה, תגובה להצלחה / כישלון)

אפקט / מצב רוח

התנהגויות / ורבליזציות יוצאות דופן (לדוגמא, פרסברציות, תנועות סטראוטיפיות, ורבליזציות מוזרות או בלתי רגילות)

הערות נוספות

מבחן וכסלר הנו המבחן הראשון הנערך – והוא בודק את רמת הפוטנציאל השכלי

מבחן וקסלר

תת החלקים בחלק הביצועי:

- השלמת תמונות - זיהוי החסר
- סידור תמונות - הבנת רצף אירועים
- סידור קוביות - יכולת שיחזור הדורשת רמות חשיבה גבוהות
- סימון מספר - או בשמו הנוסף: קידוד. יכולת לקשר צורה למספר
- הרכבת עצמית (פאזל) - הדורש יכולת ארגון ויזואלית
- מבוכים - (לא קיים במבחן למבוגרים)

תת החלקים בחלק המילולי:

- ידע
- צד שווה - בודק יכולת הכללה והבחנה
- חשבון
- אוצר מילים - (לא קיים במבחן למבוגרים)
- הבנה - בדיקת יכולת השיפוט והכרת הכללים
- זכירת ספרות - נבדקת הזכירה המילולית

הציונים שניתן לקבל במבחן וקסלר:

1. ציון לכל תת חלק בנפרד
2. ציון כולל, נפרד, לחלק המילולי וציון כולל נפרד לחלק הביצועי.
3. ציון כללי של רמת המשכל

אילו נקודות גורמות לנו לחשוש שילד יש לקות?

- פער לימודי של הילד לבני גילו .
- קשיים חברתיים
- קשיים בתחום המוטורי
- קשיים בקשב
- סף תסכול נמוך

בגיל הרך

- דיבור מאוחר יותר מרוב הילדים
- בעיות הגייה
- הרכבה איטית של מילים, ולעיתים קרובות חוסר הצלחה למצוא את המילים הנכונות
- קשיים בלימוד האלפבית, ימות השבוע, צבעים וצורות
- בגיל הרך תהיה נטיה לחוסר מנוחה ודעה מוסחת בקלות
- קשיים במגעים עם בני גילם
- איטיות בפיתוח מוטוריקה עדינה.

ההגדרה של הבר לקושי למידה

▪ ההבדל המהותי הוא במקור הבעיה – לקות למידה מיוחסת לקושי נוירולוגי בעוד קושי למידה מאופיין בקושי סביבתי :

▪ מאפייני קשיי למידה

▪ בעיות סוציאליות וחברתיות

▪ מתקשים בהסתגלות לסביבה ולמסגרות

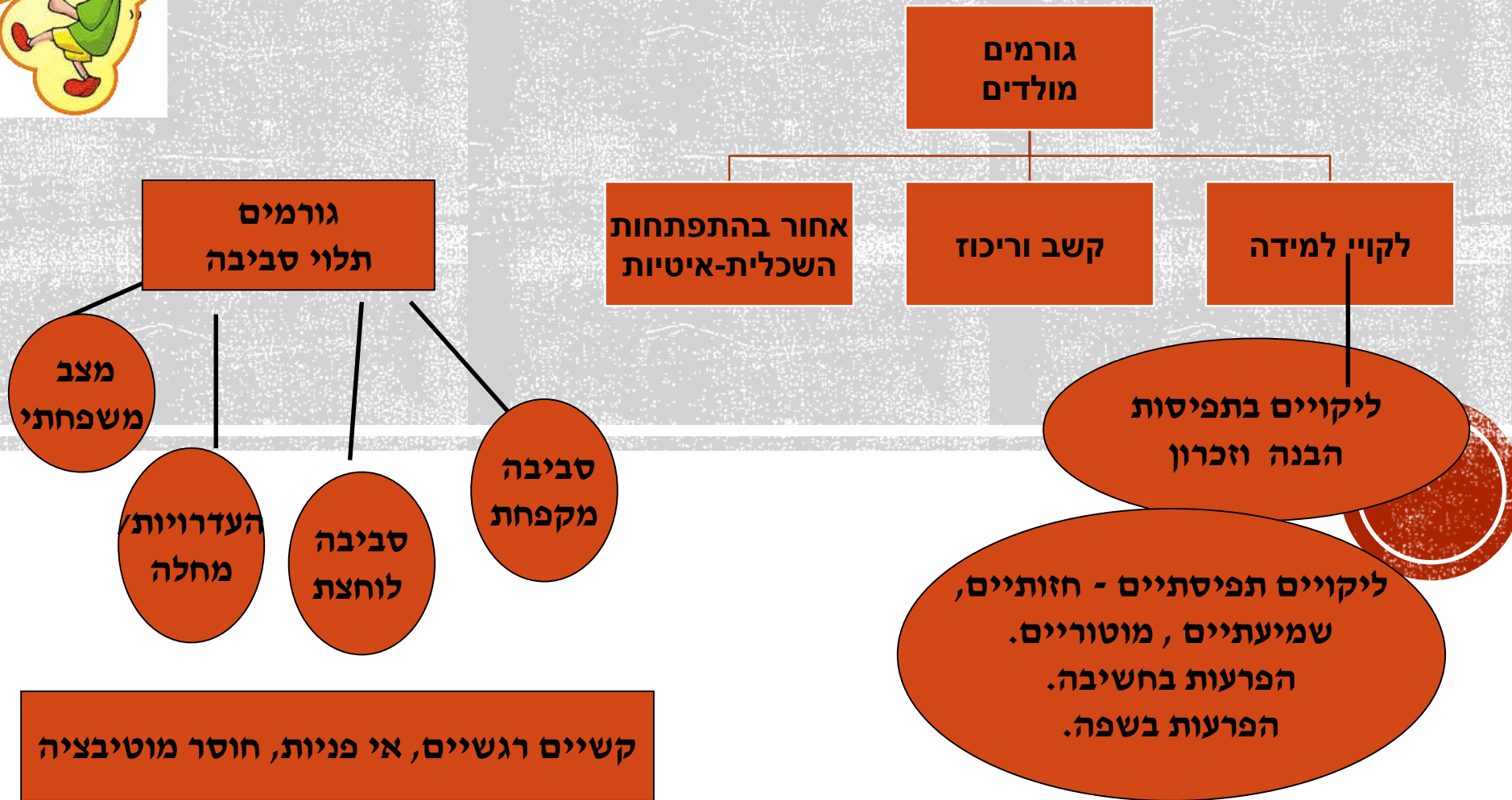
▪ מסוגלות נמוכה

▪ עמידות נפשית נמוכה

הגורמים לקשיים בלמידה

מה אנו צריכים לשלול לפני שליחה לאבחון

- בעיות רפואיות ולקויות פיזיות
- מוגבלות שכלית התפתחותית
- קשיים פסיכולוגיים / רגשיים / פסיכיאטרים
- בעיית התפתחות (ASD למשל)

שאלות שצריך לשאול לפני אבחון...

▪ שאלון להורים טרום אבחון מתיא

המלצות האבחון

המלצות להוראה ולמידה:

- מומלץ שעילם יעבוד בכתיבה ובחשבון עם כרטיסיות ניווט.
- מומלץ שעילם ירחיב את רפרטואר אסטרטגיות הזכירה שלו. לדוג' שימוש במנמוניקות ויצירת קישורים.
- מומלץ שעילם ירכוש טכניקות שליפה מהזיכרון.
- מומלץ שעילם יקבל הוראה מתקנת בתחום הבנת הנקרא.

התאמת דרכי הבחנות:

- הארכת זמן של 25% מזמן הבחינה בשל הקצב הגרפו מוטורי האיטי.
- שימוש במחשבון ודף נוסחאות ממורחב לאור הפגיעות לעומס חזותי.
- בחינה מותאמת במקצועות רבי מלל לאור הקשיים בזיכרון השמיעתי.
- מומלצת בחינה מותאמת במתמטיקה לאור הקשיים בקשב.

התחום הרגשי והמוטיבציוני:

- מומלץ המשך של הטיפול הפסיכולוגי.
- מומלץ טיפול בגורופידבק לטיפול בקשיי הקשב.

התחום הרפואי:

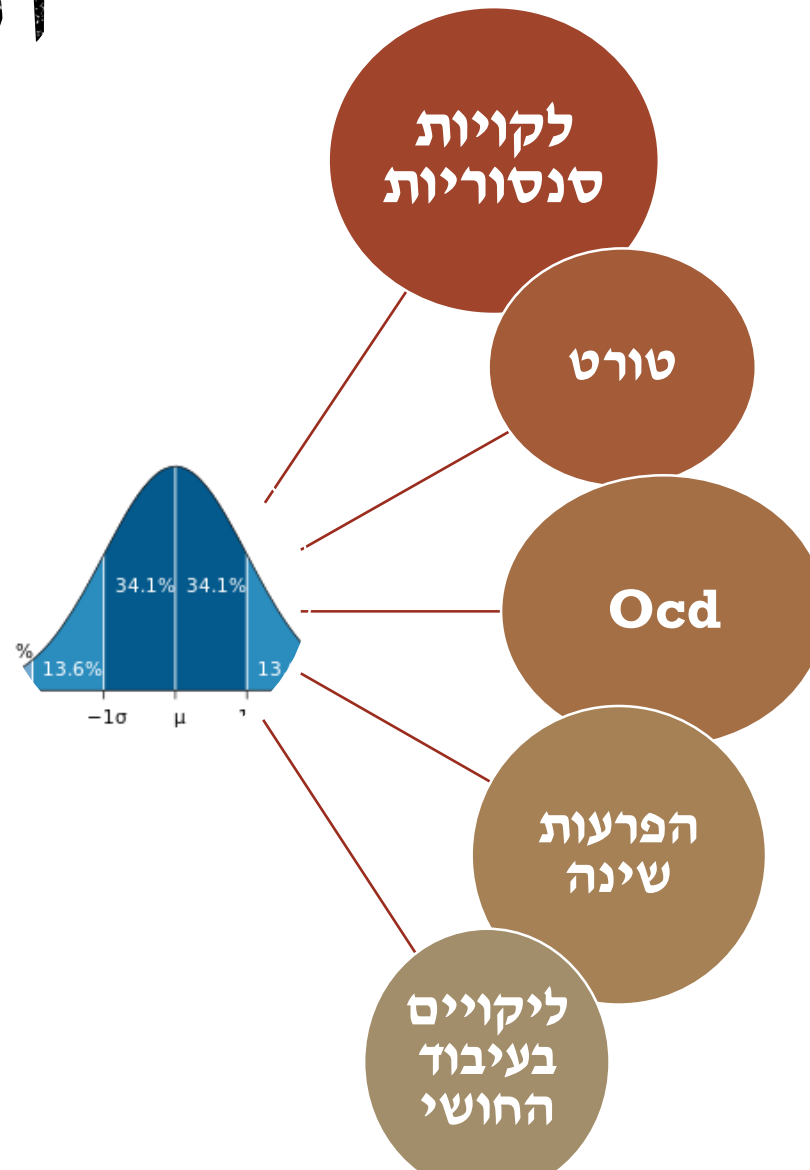
- מומלץ כי עילם יופנה להתייעצות חוזרת עם נוירולוג על מנת לבחון טיפול תרופתי בקשיי הקשב.

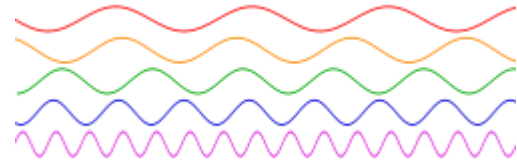
המפה הרגשית

תסמונות נלוות

טורט

- הופעת טיקים מוטריים או תנועתיים לפני גיל 18
- טיק הינו תנועה מוטורית או השמעת קול פתאומית, סטריאוטיפית, לא קצבית, מהירה וחוזרת. לרוב, הטיקים מהווים חיקוי לאספקט מסוים מרפרטואר ההתנהגויות הנורמאליות של האדם. הטיק נחוה כבלתי נשלט, אם כי אפשר לרוב לבלום אותו למשך פרקי זמן משתנים.
- הברות, מילים ומשפטים, וכן דיבור מוזר עם שינויים פתאומיים במקצב, בטון או בעוצמה.
- רק אצל כ- 10% מופיעה **קופרולליה** - אמירה לא רצונית של מילים גסות, לעיתים בצעקות הטיקים נוטים להופיע באפיזודות מחזוריות, כאשר תפוצתם, תדירותם ועוצמתם עשויים להשתנות לאורך היממה. תנודות אלו הינן מאפיין טיפוסי של טיקים. הטיקים מוגברים עקב לחץ, התרגשות, עייפות וחשיפה לחום, ומופחתים בעת פעילות גופנית, צריכת אלכוהול, ועלייה בחום הגוף. הטיקים כמעט נעלמים בזמן השינה.

OCD

■ OCD

- היא בת משפחה להפרעות החרדה. ההפרעה מורכבת מ:
  1. מחשבות פולשניות וחוזרות ונשנות (שאינן מרפות) בתחומים שונים.
  2. קיום פעולות טקסיות באופן חוזר ונשנה וזאת, במטרה לגרש את המחשבות הלא מרפות והבלתי-רציונליות. האדם חש שהוא חייב לבצעם, באופן לא נשלט.
- אנשים בעלי **OCD** מדווחים כי פועל יוצא מהמחשבות הטורדניות הוא התקפי חרדה. במטרה להפחית את החרדה או להביא לשליטה בה, נעשות הפעילויות הטקסיות.

OPPOSITIONAL DEFIANT DISORDER, O.D.D - הפרעת התנגדות

- היא הפרעה התפתחותית התנהגותית. מתאפיינת בדפוס חוזר ונשנה של התנהגות נגטיביסטית ("דווקאית"), מתריסה, מתנגדת ועוינת, כלפי דמויות סמכות, הנמשכת לפחות שישה חודשים.

CD, ODD, ADHD

- ההפרעה מתחילה לרוב עד גיל שש. להפרעת ילדות זו נמצא במחקרים קשר הדוק עם הפרעת התנהגות **Conduct disorder** ברבע מהמקרים של הפרעת התרסה התנגדות, היא תתפתח בהמשך, בתוך מספר שנים, להפרעת התנהגות מלאה. בנוסף, הלוקים בהפרעת התנהגות מלאה, לרוב לקו בילדותם בהפרעת התרסה התנגדות. **גורמי הסיכון** לשתי ההפרעות הם דומים: עימותים במשפחה, קיפוח חברתי-כלכלי, והתנהגות אנטי-חברתית של ההורים.

גורמים להפרעה ODD

- **גורמים ביולוגיים:** על אף שמרבית הקלינאים מאמינים בחשיבותם של גורמים ביולוגיים בהיווצרות ההפרעה, אין עדויות חד משמעיות בתחום זה. עם זאת, נראה כי חשיפת העובר לרעלים וניקוטין וחוסר בתזונה וויטמינים קשורות בהתפתחות ההפרעה בהמשך.
- כמו כן, נמצא כי ילדים בעלי הפרעת התנגדות הם בעלי אבנורמליות בקורטקס הפרה-פרונטלי (אזור במוח), רמות קורטיזול נמוכות ורמות טסטוסטרון גבוהות מהרגיל.
- Odd בדרך כלל היא תחלואה נלווית לadhd

חינוכי-פסיכו סוציאליים

- הן סביבתו הביתית של הילד והן סביבת המחייה הרחבה שלו עשויות להשפיע על היווצרות הפרעה.
- סביבה של עוני, אלימות והיעדר מסגרת מקושרים להפרעה, במיוחד כאשר גורמים אלו חוברים לקשיים במסגרת המשפחתית:
- גישות התנהגותיות רואות בהפרעה תוצאה של חיזוקים הוריים להתנהגויות בלתי רצויות (למשל, הורים המבטלים את דרישתם לסידור החדר בעקבות התקף זעם של הילד, הרעפת תשומת לב מוגברת כאשר הילד מקלל וכד'). כמו כן, ההפרעה מקושרת להתעללות, הצבת גבולות לא עקבית והיעדר פיקוח ומעורבות הוריים.

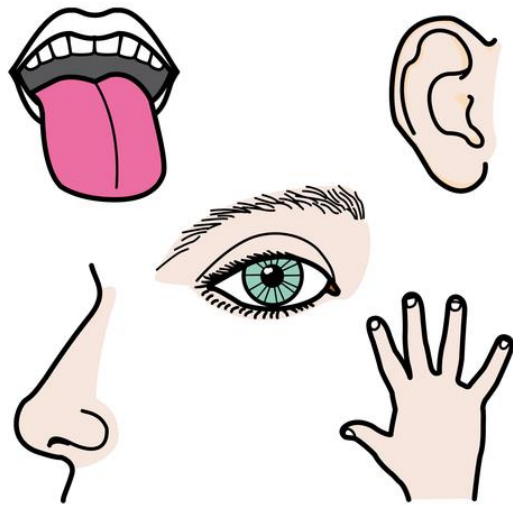
■ רגישות יתר או תת רגישות חושית

■ הגוף הוא "חומרה" שמביאה לידי ביטוי את תהליך הלמידה האנושי דרך מערכות מוטוריות: מוטוריקה גסה, מוטוריקה עדינה, מערכת שרירי העיניים וכן הלאה. על מנת ש"חומרה" זו תעבוד חלק, ביעילות וללא מאמץ, ה"חוטים" (כלומר, מערכת העצבים והמוח) חייבים להיות מחוברים נכון.

■ כאשר מסיבה כלשהי מערכת העצבים לא מפותחת מספיק, או לא הבשילה, הגוף לא יכול לבצע היטב מגוון משימות. מצב זה מכביד מאד על תהליכי למידה ועל פעולות יומיומיות פשוטות

■ **"החדשות הטובות" הן, שמערכת העצבים ניתנת לשיפור ולשכלול. מאחר שכך, בכל רגע בחיים ניתן לשכלל את ההקשרים העצביים במוח ולהעלות את רמת הביצוע המוטורי של האדם.**

■ מה קורה לילד שמערכת החושים שלו

■ לא מוסתת?

■
עודף בקלט החושי – יגרום לבזבוז עצום של משאבים ולכן לחוסר ריכוז. כשהילד חסר את היכולת לסנן ולדרג לפי החשיבות את התכנים הנקלטים דרך החושים. המצב גורם להצפה בקליטת נתונים, וכתוצאה מכך לתגובות אוטונומיות (סחרחורת, בחילה, הזעה מוגברת, דופק לב מואץ כאבי ראש או בטן וכו'). המאמץ הנדרש על מנת להתמודד עם ההצפה כל כך גדול.

■ חסר בקלט החושי – יכול לגרום להתנהגות
היפראקטיבית. כשלילד סובל מחסר
בתחושה, הוא יחפש לעצמו גירויים חזקים
כדי להרגיש. גופו ידרוש כל הזמן ליצור
גירויים, דבר שיסיט את תשומת ליבו
מהלימודים, או המטלות הנדרשות. כמו כן
קלט חושי חסר, יכול לגרום לילד או לבוגר
להעמיד את עצמו במצבים מסוכנים לאורך
חיו.

